Keiser ei wäljastanud midagi murelikku oma terwise päraſt. Kas Ta tõeste ehk midagi häda ohtu ei arwanud, ehk kas Tema — mis tõtenäitlikum on — ei tahtnud oma armſaid alamaid kurwastada. Eks Ta keelanud iljemine, ſelle wiimſe asja päraſt, ſõnumo andmiſt oma haiguſe päraſt. Haigus kestis, mõnesuguste wahetamiste lugudega, Määri kuu wiimſeſt pääwadeſt kunni 9ma Küünla kuu pääwani. Sel pääwal tundis Keiſer natuke kergituſt, et Ta ettewõtis wäljaſõita, teele minijaid rügementiſt üle waatama. Tema arstid tõrkuſiwad ſelle wasta. »Teie ei ſaaks minu haiguſeſt lugu pidama, oleksin ma üks alam ſoldat,« ütles Keiſer naljatates. »Ei, Majestät«*), koſtiſid arstid, »niiſuguſe terwiſega ei lubaks meie mite ühe ſoldatile laatſarettiſt wälja minna.« Keiſer ütles: »Sellega oleksite teie oma kohut täitnud, mina lähen ja täidan, mis minu kohus on.« Sedawiiſi olid Tema ſüdame põhja käſud. Kõiges määratumas riigis ei leitud kedagi, kes kõik kohuſed nii täielikult ja waljuſt oleks täitnud, kui Keiſer Iſe. Ka wõis Tema ſüda, ehk teadmatal ettetundmuſel, igatſeda weel ükskord truui ſõalaſt waadata, kes wäljaläkſid ſurma ehk wõituſelle Tema eeſt, ja iſamaa eeſt. — Aga ſe warane wäljaſõitmine, mis teiſel pääwal (10. Küünla-kuul) jälle ettewõeti, ülendas algmiſt külmetamiſeſt tõusnud wiga.

*) Majeſtät on üks auunimetus, mis kirjas ja ſuuſõnas keiſritele ja kuningatele antakſe, nende auukõrguſe tähãnbuſeks.

Senna kõrwa peaſis giht (jooksja tõbi) liikuma ja näitas rammetus pahemas kopſutiiwa toimetusſes. Tuliſe kiiruſega hakas ſeſt ſaadik haigus kaswama. Keiſer, kes hariliſul kombel eſimeſel paastu nädalal oma kõrge ſuguwõſaga ſeltſis, püha õhtuſööma wasta walmiſtates paastuma hakanud, pidi paastumiſt poolele jätma. Reedel (11. Weebruaril) oli Ta häda ſunnituſel woodi heitnud, — kuſt Tema mite enam ülesſe ei pidand tõusma. Iſe alawoodil ei jätnud Tema, nii pikalt kui wõim ulatas, riigi-walitſuſe tallituſi maha: Tema ſuri auujärje peal. 17mal Weebruaril läks hädaoht nii ſuureks, nii ſilmanähtlikuks, et Keiſri arstid nõuks wõtſid riigipärijale ſeda teada anda. Üks neiſt (arstideſt) ei tahtnud ſealgi weel hoopis lootuſt ärakautada. Õhtu eel kadus ka ſe wiimne lootuſe tera ja koleda ſõnume läbi tuimaks põrrutatud Tſeſarewits pidi ſüdant wõtma, kurba asjalugu nüüd ka oma kõrgeliku emale kuulutada. Waluſt lõhutud ſüdamega — mis walul ningiſarnaliſt ei leita — oli Keiſerinal ommetegi jõudu weel ühe kriſtliku abikaaſa kohut meelespidades ja ühes kindluſſes, mis üksnes uſt annab, läks Tema, ſureja aſemelle ſeda kohut täitma*).

Keiſer ei olnud oma abikaaſa mite oodand. Haige

*) Keiſerina oli mitokord wäljastanud, kuda Ta nende nõuruſt imeks paneb, kes, kartes haiged mõneks ſilmapilguks ſiin elus ehmatada, teda troostita jätwad, mis püha armulaud ſurejalle annab.